

קוראים יקרים:

תודה רבה לכל האנשים שראו זכות לעצמם לתרום להפצת העלון. הקב"ה יברך את כל התורמים בכל מילי דמיטב. נשמח לתורמים נוספים על מנת להגדיל את תפוצת העלון.

איש על דגלו

מנהג תימן בנטילת ידיים - מארי חיים כסאר זצ"ל
ביום כ"ב בכסלו התשנ"ח נסתלק לבית עולמו מורינו ורבינו הרב חיים כסאר זצ"ל. נביא כאן תשובה שלו בעניין נטילת ידיים: **"שאל השואל** אם לדעת הרמב"ם ז"ל צריך ליטול ידיו לפת ב' פעמים כדעת מרן, או די בנטילה אחת, והיאך נהגו בזה בתימן. **תשובה:** מה שנהגין ליטול ב' פעמים אינו אלא אם יש בהן ליכלוך, אבל אם אין בהן, אין נוטלין אלא פעם אחת, וזהו המנהג שנהגו בתימן" (10"א ח"ט וה"פ מהמנהגות א"ת י"א)

דבר תורה לחנוכה

חנוכה – חינוך הילדים (הדברים לקוחים משיחה של הרה"ג שלמה לווינשטיין שליט"א)
בפרשת וישלח יעקב מתכוון למפגש עם עשו ע"י תפילה דורון ומלחמה. ובכל זאת אנו רואים שיעקב עושה את כל האפשר על מנת להימנע ממלחמה עם עשו ומנסה למצוא חן בעיני עשו כפי שהפסוקים מעידים: "ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך" ובהמשך "ויאמר מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי ויאמר למצא חן בעיני אדני" וכן "ויאמר יעקב אל אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי". והנה, כשעשו מתרצה ומקבל את המנחה מיעקב מציע עשו ליעקב ללכת ביחד אחד ליד השני "ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך" ויעקב מתחמק בטענה שהוא לא יכול ללכת בקצב של עשו כיון שיש לו ילדים קטנים וצאן שעדיין יונק ואם ימהר הצאן עלול למות ואינו רוצה לעכב את עשו. לאחר מכן עשו מציע ליעקב להפגיש בין האנשים שלו לבין האנשים של יעקב "ויאמר עשו אציגה נא עמך מן העם אשר אתי" ויעקב עונה "ויאמר למה זה אמצא חן בעיני אדני". ודבר זה אינו מובן, שהרי עד עכשיו כל מה שניסה יעקב זה למצא חן בעיני עשו על מנת שיתרצה ותימנע שפיכות דמים. ועכשיו הוא אומר לעשו למה זה אמצא חן בלשון שאלה ומשמע שאינו חפץ בכך. התשובה היא, שמאחרי ההצעה "התמימה" של עשו חבוייה סכנה גדולה. עשו מציע ליעקב להפגיש בין ה"חבריא" שלו לבין הילדים של יעקב. הוא אומר ליעקב תראה הילדים שלך לא נראים

משהו, קצת "מרובעים", בוא נפגיש אותם עם האנשים שלי שקצת ראו עולם שילמדו אותם כמה דברים. אבל אל תראג, לא על חשבון לימוד התורה חס ושלום, רק בהפסקות בזמן הפנוי. ואם אתה חושש שסגנון הדיבור שלהם בעייתי, אז אתה תהיה שם ותשגיח שהכל יתנהל כמו שצריך. על זה עונה יעקב, תראה עשו, אעפ"י שהשנאה שלך אלי לא מוצדקת שהרי שאתה ויתרת על הבכורה ויותר מכך ביזית את הבכורה והברכות הגיעו לי בצדק אעפ"י כן אני מוכן לתת לך את הממון שלי. ואני מוכן לוותר על הכבוד שלי ולקרוא לך אדון ולי עבד. כל זה בכדי למנוע שפיכות דמים שהרי, סוף סוף אחים אנחנו. אבל כשמדובר בחינוך של הילדים שלי, כאן אני אלחם, כאן אני לא מוותר גם במצב של שפיכות דמים. זהו אחד היסודות החשובים ביותר אם לא החשוב מכולם שימי החנוכה מסמלים. שהרי היוונים לא רצו במותינו, הם רצו משהו יותר גרוע בהרבה, לעקור אותנו מדתינו, מלימוד התורה, מקיום המצוות, מהאמונה בה' יתברך. אך עם ישראל מסר את נפשו למען ה', למען זהותו היהודית, כפי שעשה יעקב אבינו וזהו המסר העיקרי שאנו צריכים לקחת מימי החנוכה. מי שחושב שחנוכה זה סיפור שקרה פעם, טועה טעות חמורה! ההבדל היחיד הוא שאז זה נעשה בכח והיום זה נעשה בשקט, בחכמה. לאט לאט, תרבות המערב השתלטה גם עלינו. תרבות שמסמלת את עשו, שמנציחה את הגשמיות, את ההנאה מהעולם הזה. תרבות שמקדשת את הגוף, הכל היפך התורה, היפך הערכים הרוחניים של עם ישראל. לכן, מוטלת עלינו חובה עצומה! לשמור על עצמנו ועל ילדנו מכל משמר, לפקוח עין תמיד, לוודא שילדנו לא חשופים לכל מיני מכשירים ותכנים שעלולים להזיק לנשמתם ולהרחיקם מדרך אבותינו. ובפרט בדורות האלו שפעמים רבות ההיזק חבוי במעמפת של דבר תמים ועד שמגלים זאת כבר נעשה מאוחר מידי. יהי רצון, שנוכה לחנך את צאצאנו בדרך אבותינו הקדושים שמסרו את נפשם לאורך כל הדורות למענו, למען הדורות הבאים. ובפרט עדת תימן הקדושה שידוע שהקפידו על היבדלות מהגויים, על חינוך הילדים ועל הצניעות, במסירות נפש שאין כדוגמתה. ונוכה שיתקיים בנו וכל בניך לימודי ה'. אכיה"ר.

"עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם"

זקני תימן באשקלון

מארי יחיא בן משה קאפח זכר צדיק וקדוש לברכה

הרבנות של המושב משען - כשבאו לארץ ישראל, נתנו לו לעבוד בטוריה (מעדר). אנשים שהכירו אותו וחסו על כבודו ולימודו אמרו לו: מארי, אנת בטוריה?!, אתה מארי! תעשה מבחן! מארי יחיא מוסא שמע להם ועלה לירושלים בלוויית שלושה אנשים. כשהגיע למבחן שאלו אותו שאלה. אמר להם: "קודם כל, התשובה אתי, אבל השאלה לא נכונה. תדעו איך לשאול, אני אתן לכם את התשובה ואני אגיד לכם איך שואלים אותה". מארי יחיא מוסא ענה להם את התשובה ואז הסביר להם את המטות בניסוח השאלה. הבוחנים כל כך התרשמו מחכמתו ונתנו לו במקום אישור הסמכה לרבנות. הוא נרשם ברבנות באשקלון ומינו אותו לרב של משען.

סדר יומו - היה קם בהשכם, לומד עד הנוץ, מתפלל, אחר כך הלך לרבנות בשמונה עד תשע. אחר כך היה הולך למקום של זקנים שנקרא "מלבן" ונותן להם שיעור. אחר כך היה הולך לבית הכנסת של מארי ישראל גיאת שם למדו בחבורה מ11:00 עד 13:00. היה בא הביתה לאכול, נח קימעא ובשעה שלוש היה הולך ללמוד יחד עם חבורת זקנים בבית הכנסת של מארי יחיא נחום עד הלילה. בימי שלישי היה נוסע באופן קבוע ללמוד עם חבורת רבנים באבן שמואל יחד עם הרב שרביט וצ"ל. היו יוצאים בשעה שמונה וחוזרים בשעה שלוש. בלימוד היה תמיד פעיל וזמתי. פעם אחת נעדר מהלימוד ביום שלישי. עלתה שאלה בהלכה והרב שרביט רצה לרדת מה דעת הרמב"ם. כשנפגשו אמר לו הרב שרביט: "הרמב"ם היה חסר לנו בשבוע שעבר". פעם, הרב עובדיה יוסף וצ"ל הגיע להעביר שיעור לחבורת הלומדים באבן שמואל. מארי יחיא מוסא הקשיב לשיעור והקשה על הרב עובדיה מדברי הרמב"ם. הרב עובדיה לא ידע אז לענות, והרב שרביט אמר לרב עובדיה שלא כדאי להתוכח עם הזקן התימי הזה...

הקשר שלו למארי הישיש ודרכו - מספר בן אחותו הרב חנניה סלומי: "סבא שלי מארי דוד ג'מיל סלומי הכיר טוב את המארי הישיש. היה עולה מספר פעמים לצנעא והיה מושך אתו את הדוד. סבא היה אומר: "אני משכתי את הדוד יחיא". הם התרשמו מהחכמה שלו ומהקו שלו.

מארי יחיא בן משה קאפח או כפי שכינו אותו בקיצור "מארי יחיא מוסא", נולד בשנת ברי"ט לשמרות, ה' אלפים תרס"ח ליצירה בכפר מדאן בנפת חאשד בתימן. הוא גדל שם בין חבורת חכמים והוסמך לרבנות על ידי מארי יוסף שאול. כבר בתימן התבלט בחכמתו ובכושר מנהיגותו ובתקופת העלייה לארץ היה לו תפקיד מרכזי בהעלאת הקהילה לארץ. גם כשהגיעו לארץ, היה זה הוא שכיוון את הקהילה לקבוע את מקומה באשקלון ולא בראש העין. אחרי העלייה לארץ שימש ברבנות המושב משען כ-10 שנים וניהל שם את כל ענייני הדת-שחיטה קידושין וכל צרכי הקהילה. מארי יחיא מוסא היה מגדולי התלמידי חכמים באשקלון, השפיע בצורה יוצאת דופן על יהדות תימן באשקלון בחכמה, בתבונה, וכשצריך גם בתקיפות. נפטר בגיל 78 ביום שישי כ"א שבט התשמ"ו ונקבר בבית העלמין הישן באשקלון.

דמותו כתלמיד חכמים - מארי יחיא מוסא היה חכם בעל שיעור קומה יוצא דופן. היה איש של תלמוד שכל מעייניו להוסיף חכמה. היה לומד בתלמוד ובמפרשיו, ראשונים ואחרונים. היה אוהב לעיין במהרש"א ובדברי המאירי. מארי יחיא מוסא היה עוסק בתורה כפשוטו, לא היית רואה אותו בלי שיעיין בספר או שיאמר דברי תורה. אין אצלו דברים בטלים. למארי יחיא מוסא היתה בקיאות עצומה בכתבי הרמב"ם. הוא ידע את הי"ד החזקה כפשוטו. את הידע העצום שלו בכתבי הרמב"ם השיג בעמל של עיון ועמקות. היו שואלים אותו, מארי, איך אתה זוכר את הכל? היה אומר: תקרא, תבין ואז תזכור. שיטתו היתה שהבנה לעומק היא שמביאה את הזכרון, אך אין ספק שמעבר לזה היה לו כח זכרון מתנת אלוהים. מארי יחיא מוסא היה "תלמיד" של הרמב"ם, כל עניין ברמב"ם היה חוקר, מבין, דורש, היה קורא גם ספרי תולדות עם ישראל והיה מנסה להשוות בין התקופה לבין המציאות של חכמים שהיו באותה התקופה. היתה לו בבית תמונה של "מארי יחיא הצורף" ("המארי הישיש", סבו של מארי יוסף קאפח וצ"ל) ותמונה גדולה של הרמב"ם.

למארי יחיא מוסא היו בארץ קשרי הערכה הדדית עם מארי יוסף קאפח וצ"ל. הוא היה מתקשר למארי יוסף ומדבר אתו בענייני הלכה. פעם היה למארי יוסף וצ"ל שאלה סבוכה בבית הדין בעניין כהן וגרושה. הוא התקשר למארי יחיא מוסא כדי להתייעץ אתו. במשך שלוש שעות נשאו ונתנו בהלכה. מספר בנו ראובן: "באתי הביתה אני רואה את אמא מוציאה ספרים ומגישה לאבא לפי בקשתו. החלפתי את אמא והגשתי לאבא את הספרים שביקש, כך במשך שעות. כשסיים את השיחה האוזן שלו כבר היתה אדומה מהמלפון".

במשך שנים פתר בעיות לאנשים רבים מתושבי אשקלון, יעץ בענייני נישואין ומשפחה, פתר סיכסוכים. גם הורים חשוכי ילדים ראו בו כתובת. המבקרים בחדרו חשבו שיניח בכיסם קמיע. אחרי כמה דקות הבינו שיש להם עניין עם רב ופסיכולוג. הוא שפע הומור, היו לו חברים מכל הגילאים. כינוהו היועץ. נהגו להיוועץ עמו בכל עניין.

מידותיו:

חסד - מספר בנו ראובן: מארי יחיא מוסא היה גבאי בבית כנסת, היו באים בכניסת שבת לשלם מברכים, היו אומרים לו כבר נכנסה שבת. אמר להם יש עוד כמה דקות, עוד החמה בראש האילנות. ביום ראשון בתפילת שחרית היה מחלק את כל הכסף צדקה לזקנים. לא היה משאיר כסף בקופה. הכל לצדקה. היתה בדויות שבן משפחה אהב אותה ולא רצו לגייר אותה. היא באה אליו לבית והיה יושב ומלמד אותה ונבחנה ברבנות והיה אומר בנות ישראל אינם יודעות הלכות ודינים כמוה וכך התגיירה. היה מגלה איכפתיות לאחים שלו, משמח, דואג, איכפתי, רחמן, בכל ניחום אבלים או ביקור חולים היית רואה אותו, גם כשהיה קשה לו, היה מדדה ובא.

צניעות: היה לבוש כאדם פשוט, בלי גינוני מלכות ולבוש מהודר. בבית הכנסת, הסבא של מארי דוד יעקב קאפח היה פותח את התפילות. כשנפטר, הבן שלו הציע למארי יחיא מוסא לפתוח. מארי יחיא אמר לו אתה תמשיך את אבא. לא עניין אותו כל השררה הזאת.

השפעה על הדור הצעיר - מארי יחיא מוסא היה רואה את התדרדרות הדור הצעיר ועיניו היו כלות. כאב לו מאוד על התפוררות העדה ועל העובדה שאין דור המשך של תלמידי חכמים. לכן השתדל בכל דרך לקדם תלמידים צעירים, לפתח בקרבם שאיפות ללמוד תורה בעמקות. מספר בן אחותו הרב חנניה סלומי: "מי שקידם אותנו הצעירים זה הוא וגם הסבא (מארי דוד ג'מיל סלומי). מארי יחיא מוסא היה מזהה צעירים שהתעניינו בלימוד, היה מתקיל אותם, ואם ראו שלא ידעו מספיק, היו אומרים לעצמם אני אכין את עצמי למיפוג הבא. מיפוג אתו זה לא דברים במילים, זה תמיד היתקלות או בהלכה או בהשקפה, והמטרה היתה כדי שתדע, כדי שתתקדם, תבין מה שאתה לומד בעמקות, תזכור מה שאתה לומד, תעשה לך סימונים בלימוד, ותקבע עיתים לתורה". בין תלמידיו היו הרב שלום סלומי, הרב סעדיה נפש והרב לוי נפש. מספר בנו ראובן שהיו שואלים אותו שאלות מיוחדות בהלכות שיש בהם ספק. מארי יחיא מוסא היה אומר בענווה: "אני בטוח שאתם יודעים את התשובה, אבל אני אביא את התשובה ממני ואתם תאשרו אותה אם היא כמו שלכם". עוד מספר בנו: פעם שלח אותי למארי דוד ג'מיל סלומי לשאול שאלה בהלכות שחיטה. הלכתי ושאלתי. מארי דוד ג'מיל פתח את הרמב"ם וענה לי. חזרתי לאבא עם התשובה. אמרתי לו אבא, מה אתה לא יודע את התשובה? אמר לי: "שלחתי אותך כדי שתדע לשאול, ותשיב לי כמו שצריך". הרבה קטעים היה עושה לי כך.

היו הולכים למספר ימים, לומדים, שואלים שאלות. הדוד היה גם בקי בספרי הקבלה, היה מעיין בהם". יחד עם זאת בארץ ישראל היה לומד בבית הכנסת של מארי ישראל גיא זצ"ל והיו לומדים שם שתילי זיתים. למדו גם ראשית חכמה שיש שם דברים מהזוהר. כשהגיע תורו היה קורא את הדברים ואם היה לו משהו להגיד היה אומר. היה מצד אחד חריף אך מצד שני גמיש. היה גר ליד הבית כנסת של מארי סאלם אבהר והיה מתפלל שם. לא היה איכפת לו שזה שאמי. כמו כן מספר בנו שמארי יחיא מוסא היה נוהג לעשות אזכרה לאביו. היה מביא כיבוד קל, עולה חזן ביום הירצוייט ואומר קדיש. אם היה יוצא שבת היה עולה מברך בתורה. מאידך כששמע שאחיו הלך לנקות את הקבר של אימם ו"עשה אותו מבריק", אמר לו: מוטב שתעזור לאשתך או שתנקה את בית הכנסת. אם זה כל כך חשוב, אולי תלך לתימן לנקות את הקבר של אבא!...

דמותו בקהילה - מארי יחיא מוסא היה ידוע כתקיף בענייני הלכה. לא נשא פנים לאיש. היתה שחיטה פה באשקלון שמספר מחכמי העדה אמרו שהיא מריפה ומארי יחיא מוסא התעקש שהיא כשירה. העבירו את השאלה לרב ניימרלי מעדה אחרת ואמרו שהרב צדק, היא כשירה. עם זאת מספר מנחם קדיס שלמרות תקיפותו בענייני הלכה, ידע לעשות זאת בחכמה ונתן הסבר לדבריו עד שקבלו את דעתו.

במשתאות היו יושבים והיה מעלה איזו שאלה, שאלת אתגר, אם בפרשת שבוע או בהלכה כדי לדאות מה יאמרו. מי שענה תשובה שלא מצאה חן בעיניו היה אומר לו "דבה", ראשי תיבות דעה בינה והשכל. המטרה שלו לא היתה חס ושלוש לפגוע באדם מתוך הקפדה, אלא היתה לו דרישה מאנשים שלא יהיו שמחיים, שילמדו בהעמקה. כשהיה שומע תשובות טובות היה מתלהב, מפרגן: "כל הכבוד, תמשיך כך, אתה אדם חכם".

אם היה שומע דרשן שהתחיל בסיפורים ומעשיות, היה נוהג לומר: "חזואי כליהן לניסואן". (את סיפורי המעשיות תשאיר לנשים). אם היו לוקחים סיפורים מדברי חז"ל ומספרים אותם כמציאות היה אומר: "תבין אותם אחר כך תדבר". אל תעשו מדברי חז"ל מעשיות. אל תעשו ממשלים של חז"ל מציאות, כפי שהרמב"ם מסביר בהקדמה לפרק חלק על הרמות של הבנה בדברי חז"ל. אם היה דרשן אומר דרשה לפני שהסביר את פשט הפסוק, היה מעיר על כך בתקיפות. צריך להסביר את פשט הפסוק קודם ורק אחר כך אפשר לדבר על הדרש.

היה רואה את הנולד והדריך בענייני הלכה עוד לפני שיתגלע ויכוח. אם היו אבלים והיה סימואציה של ברכת שהחיינו, כמו למשל הדלקת נרות חנוכה, לא היה מחכה שישאלו, היה אומר לאבל: "ברך שהחיינו". אם היתה אבילות סמוך לפורים, היה אומר מראש לאבל אתה תשב אבלות בפורים. לא חיכה שיהיה ויכוח אלא אמר מראש את ההלכה לפי מנהגו.

היה רואה חבורת נערים היה יודע להיכנס ביניהם כדי לקרבם ולהחזירם למוטב. היה מתעניין במה הם עושים, אם במשחק, אם בשאלות, מה אבא עושה, מה הוא עובד, והיה איש שיחה לבבי, ידע להיכנס לליבוניהם של הנערים ותוך כדי זה היה מעודד אותם ללכת לתפילה, לשמוע שיעורי תורה, ללכת לשיבות, להקדיש חייהם ללימוד תורה. כשהיה פוגש תלמיד חכם היה שואל אותו שאלות קשות ביבמות או בעירובין, היה שואל גם שאלות שקשורים לסימנים ומניינים ברמב"ם. לרונמא, מהם עשרים וארבעה דברים המעכבים את התשובה. כל זה כדי שיפתחו שאיפה לדעת וללמוד.

פרנסה- היה מקבל מעות מהרבנות אבל בעיקר מהשחיטה. ראש השנה ופסח הטריפולטאים אהבו לשחוט, ובתקופה הזו היה מתפרנס והיה לו כסף לתקופה ארוכה. היה נוסע לרחובות לקנות אתרוגים והדסים כדי למכור מצוות והיה מרויח גרושים. היה כותב גם מזוזות. מלבד זאת לא עבד בכלל, ושאר היום היה מוקדש ללימוד בבית הכנסת ובעיקר בבית. **פמירתו**- מארי מנחם מנוס וצ"ל נפטר בבית אחרי שהתקלח והיה לבוש, פמירה פתאומית ללא צער. מספרת אשתו של מנחם קדיס שמארי יחיא מוסא התאוה לפמירה כזו וכך אכן היה. מספר בנו ראובן: בשבוע האחרון של חייו ניהל שיגרה רגילה. ביום שני נסע לבקר חבר בבית חולים, ביום שלישי נסע ללמוד לאבן שמואל, ביום חמישי היה נוהג לשחוט כבש שלם, היה שוחט למשפחתו, והשכר שלו היה חלק מהבעור. באותו שבוע קרא לאחים שלו, שחט, עזרו לו לפשוט העור ולחלק את הבעור, אמרו לו, מארי כמה כסף, אמר להם זה החלק שלכם. עזרתם לי. לא התווכחו אתו. יום שישי בבוקר התפלל, בעשר וחצי כבר אחרי מקלחת, כבר עם הזבון של שבת, אמא באה להוציא כלי ליבוש בשמש, ראתה את אבא עם עיניים הפוכות, יחיא מה לך? נשען על הכתף. וידום. כך נפטר בהיותו על הכסא לבוש בבגדי השבת. הרב שרביט ביקש שיקברו אותו ביום שישי אך בני המשפחה חששו לחילול שבת כי הרבה רצו להגיע ללוויה והשבת היתה בפתח. לבסוף החייעצו עם מארי יוסף קאפח וצ"ל שפסק להם: "תלינו אותו לכבודו" וכך היה. הלוויה נערכה ביום ראשון ובאו אלפים ללוויה. רב העיר הרב יוסף שרביט היה מחבריו בנפש. הוא נשא הספד מרגש ביותר על קברו: "נהגתי לכנותו אנציקלופדיה חיה של הרמב"ם. ידע הכל בעל פה. מה אניך לך, בור סיד שאינו מאבד טיפה. 24 שנים למדנו יחד, על אף מצב כלכלי קשה, הוא התמסר ללימוד התורה בכל רמ"ח איבריו. היה חכם, גדול, מופלג וגם איש פשוט שהיה מדובב ילדים ברחוב ומשתעשע איתם". גם ראש העיר אלי דיין נשא דברים ואמר: "איבדנו אדם גדול, הוא היה איש יוצא דופן. אין לי מילים לתאר אותו. אשקלון חייבת להנציח את זכרו"

ערב לימוד ושירה

קהילת "משכן אביחי" דח' לניש 16, נווה אילן, אשקלון

מזמינה את הציבור הרחב לערב לימוד ושירה

לכבוד חג החנוכה.

במוצאי שבת פרשת "מקץ"

ל' כסלו (29/12/19)

19:30 התכנסות וכיבוד קל

20:00 פתיחה - הרב ששי ואדעי רב קהילת "משכן אביחי"

פיוט ושירה (ב'עלה) בנוסח יהדות תימן

"נור ביתו ונור חנוכה" - הרב אליקים צדוק רב קהילת "שערי ציון"

ביד בנימין

בואו בשמחה

עלון זה זתרים לעילוי זעמרת: שלמה בן מארי חיים ג'הסי ז"ל

והאחים חיים ושלום בני יוסף ג'הסי ז"ל

ולרפואת: יונה ג'הסי בת מארי דוד כובני